

अभि सुवेदीको ठमेलको यात्रा नाटकमा संवाद योजना

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता
लीला देवी घिमिरे
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७३

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली एम्.ए. दोस्रो वर्षका विद्यार्थी लीला देवी घिमिरेले अभि सुवेदीको ठमेलको यात्रा नाटकमा संवाद योजना शीर्षकको प्रस्तुत शोध-प्रबन्ध मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको छ । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोध कार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३/०४/०२

शोध निर्देशक

.....

प्रा.डा. ब्रतराज आचार्य
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय कीर्तिपुर, काठमाडौंमा नेपाली मूल विषय लिई स्नातकोत्तर तह एम.ए. द्वितीय वर्षमा अध्ययन गर्ने छात्रा लीला देवी घिमिरेले उक्त विषय अन्तर्गत रहेको दसौं पत्रको लागि तयार गर्नुभएको शोधपत्र अभि सुवेदीको ठमेलको यात्रा नाटकमा संवाद योजना मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं. नाम

हस्ताक्षर

१. विभागीय प्रमुख

प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम

.....

२. शोधनिर्देशक

प्रा.डा. ब्रतराज आचार्य

.....

३. बाह्य परीक्षक

प्रा.डा. हेमचन्द्र नेपाल

.....

मिति : २०७३/०४/०७

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ आदरणीय गुरु प्रा.डा. ब्रतराज आचार्यज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार गरेकी हुँ । आफ्नो अति व्यस्त समयमा पनि यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा मलाई पर्याप्त समय दिई आवश्यक शोध निर्देशन, सहयोग तथा मार्ग निर्देशन गरी अविस्मरणीय सहयोग गर्नु हुने गुरुवर प्रति म कृतज्ञ छु ।

अभि सुवेदीको ठमेलको यात्रा नाटकमा संवाद योजना नामक शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधपत्र लेखन अभिप्रेरित गर्नु हुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम तथा नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण गुरुहरू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयारीका सिलसिलामा आवश्यक सल्लाह तथा सुझाव दिनुहुने शोधनायक नाटककार अभि सुवेदीज्यू प्रति पनि आभारी छु । यसैगरी यस शोधपत्रको तयारीका क्रममा सहयोग गर्ने नेपाली केन्द्रीय विभाग पुस्तकालय, त्रि.वि., केन्द्रीय पुस्तकालय र अन्य पुस्तकालयप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । मेरो अध्ययनलाई पुरा गर्न सदैव सहयोग गर्नुहुने जीवनसाथी हरि ढकाल प्रती आभार व्यक्त गर्दछु । यस अध्ययनका क्रममा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने विद्वानवर्ग, शैक्षिक तथा साहित्यिक संस्था, सहपाठी सबै धन्यवादका पात्र छन् । अन्त्यमा आवश्यक मुल्याङ्कनका लागि म यो शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष पेश गर्दछु ।

मिति : २०७३/०४/०२

लीला देवी घिमिरे

शोधार्थी

अनुक्रमाङ्क : १३१

परीक्षा क्रमाङ्क : २८०२८४

शैक्षिक वर्ष : २०६८-२०६९

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर

विषयसूची

	पृष्ठ सं.
परिच्छेद एक : शोध परिचय	१-५
१.१ विषय प्रवेश	१
१.२ समस्या कथन	१
१.३ शोध पत्रको उद्देश्य	२
१.४ पूर्व कार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधको औचित्य	४
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.७ शोधविधि	५
१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि	५
१.७.२ सामग्री विश्लेषण विधि	५
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	५
परिच्छेद दुई : संवादको सैद्धान्तिक स्वरूप	६-१९
२.१ विषय प्रवेश	६
२.२ संवादमा पालो पद्धति	६
२.२.१ पालो अतिक्रमण	८
२.२.२ पालो सम्बद्ध सङ्क्रमण	९
२.२.३ पृष्ठपोषण	९
२.३ अनुबद्ध युग्म	१०
२.४ संवादको वाक्क्रियापरक विश्लेषण	११
२.४.१ कथन क्रिया	१२
२.४.१.१ ध्वनिक क्रिया	१२
२.४.१.२ सम्बोधि क्रिया	१२
२.४.१.३ सङ्केतन क्रिया	१३
२.४.२ अभिकथन क्रिया	१३

२.४.३ उत्कथन क्रिया	१५
२.५ संवादको प्रकारगत वर्गीकरण	१६
२.५.१ संवादको उच्चार्य विशेषता	१७
२.५.२ संवादमा श्राव्य विशेषता	१८
परिच्छेद तिन : नाटककार अभि सुवेदी र उनको नाट्यकारिता	२०-२७
३.१ विषय प्रवेश	२०
३.२ अभि सुवेदीको संक्षिप्त जीवनी	२१
३.३ अभि सुवेदीको नाट्ययात्रा	२२
३.४ अभि सुवेदीका नाट्य प्रवृत्ति	२४
३.४.१ नारीवादी चेतना	२४
३.४.२ मानवतावादी चेतना	२५
३.४.३ वैचारिकता	२५
३.४.४ सामाजिकता	२६
३.५ सारांश	२६
परिच्छेद चार : ठमेलको यात्रा नाटकका संवादमा पालो पद्धति र अनुबद्ध युग्म	२८-३७
४.१ विषय प्रवेश	२८
४.२ पालो पद्धतिका आधारमा संवादको विश्लेषण	२८
४.३ अनुबद्ध युग्मको विश्लेषण	३२
४.४ सारांश	३७
परिच्छेद पाँच : ठमेलको यात्रा नाटकका संवादको वाक्क्रियापरक विश्लेषण	३८-४७
५.१ विषय प्रवेश	३८
५.१.१ कथन क्रिया	३८
५.१.२ अभिकथन क्रिया	४२
५.१.३ उत्कथन क्रिया	४६
५.२ सारांश	४७

परिच्छेद छ : संवादमा श्राव्य र उच्चार्य विशेषता	४८-५६
६.१ विषय प्रवेश	४८
६.२ संवादको श्राव्य विशेषता	४८
६.३ संवादको उच्चार्य विशेषता	५२
६.४ साराशं	५६
परिच्छेद सात : सारांश तथा निष्कर्ष	५७-५८
७.१ साराशं	५७
७.२ निष्कर्ष	५९
सन्दर्भसामग्री सूची	